

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Кафедра європейського права

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО ЄС”

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський рівень)

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Галузь знань – 29 «Міжнародні відносини»

Спеціальність – 293 «Міжнародне право»

Освітня програма – «Міжнародне право»

Факультет міжнародних відносин

2023

Робоча програма навчальної дисципліни “Екологічне право ЄС” для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань – 29 «Міжнародні відносини», спеціальності – 293 «Міжнародне право» факультету міжнародних відносин. Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2023. 23 с.

Розробники:

Федунь Мар'яна Василівна, к. ю. н., доц., доцент кафедри європейського права

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри європейського права
Протокол № 1 від “30” серпня 2023 р.

Завідувач кафедрою європейського права

(д.ю.н., проф. Микієвич М.М.)

“30” серпня 2023 р.

@ Федунь М.В., 2023

1. Опис навчальної дисципліни

Робоча програма навчальної дисципліни “Екологічне право ЄС” розроблена відповідно до освітньої програми «Міжнародне право» підготовки бакалаврів спеціальністю – 293 «Міжнародне право» галузі знань – 29 «Міжнародні відносини».

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	
Кількість кредитів – 6	Галузь знань 29 міжнародні відносини	Вибіркова (за вибором студента)	
	(шифр, назва)		
Модулів – 1	Напрямок 293	<i>Рік підготовки:</i>	
	(шифр, назва)		
Змістових модулів –1	Спеціальність (професійне спрямування) Міжнародне право	третій	-й
Курсова робота		<i>Семестр</i>	
Загальна кількість годин - 180		5-й	-й
		<i>Лекції</i>	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних –4 самостійної роботи студента – 7.25	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	32 год.	год.
		<i>Семінарські заняття</i>	
		32 год.	год.
		<i>Лабораторні</i>	
		год.	год.
		<i>Самостійна робота</i>	
116 год.	год.		

2. Мета і завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – формування системи професійних знань щодо закономірностей, особливостей функціонування та розвитку Екологічного права ЄС.

Завдання навчальної дисципліни:

дослідити та проаналізувати :

поняття, предмет та систему екологічного права ЄС, джерела екологічного права ЄС, принципи екологічного права ЄС, Інституційний механізм ЄС у сфері екології, правові засади співробітництва України та ЄС у сфері екології, правове регулювання поводження з відходами, та використання ГМО та проблеми порушення екологічного права

Загальні компетентності (ЗК):

здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
 знання і розуміння предметної сфери та розуміння професійної діяльності;
 здатність застосовувати отримані знання у практичних ситуаціях;
 здатність реалізовувати свої права та обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його постійного розвитку, дотримуватися принципу верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;
 здатність використовувати інформаційні і комунікаційні технології; дотримуватися вимог онлайн-безпеки.

Фахові компетентності спеціальності (ФК):

володіти знаннями про особливості застосування Екологічного права ЄС та права Європейського Союзу;
 здатність аналізувати договірний та інституційний механізм правового регулювання європейської інтеграції у даній сфері, вміння аналізувати практику рішень Суду ЄС та національних судів держав-членів;
 здатність адаптувати та використовувати міжнародно-правові норми та норми права ЄС у національній правовій системі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти **повинні знати:**

базові засади Екологічного права ЄС;
правові аспекти, цінності, принципи, напрямки у даній сфері;
про розвиток інституційної системи Екологічного права ЄС його джелел та принципів;

У процесі вивчення початкової дисципліни студенти **повинні вміти:**

аналізувати нові ідеї та концепції в теорії Екологічного права ЄС;
засвоїти понятійний апарат, що застосовується в Екологічному праві ЄС;
вміти творчо аналізувати стан системи Екологічного права ЄС;
виражати свої пропозиції щодо подальших кроків України щодо вступу в ЄС;
використовувати отримані знання на практиці в своїй роботі;
оцінювати стан відповідності національного законодавства стандартам ЄС у сфері екології;
орієнтуватися у фаховій рекомендованій літературі та опрацьовувати первинне та вторинне право ЄС, а також національне законодавство України.

Програмні результати навчання (ПРН):

проводити збір та аналіз матеріалів з різних джерел;
формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми;
вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології і бази даних;
застосовувати набуті знання та уміння при вирішенні практичних завдань.

Навчальна дисципліна “Екологічне право ЄС” знаходиться в тісному зв’язку з навчальними дисциплінами: “Вступ до права ЄС”, “Правове регулювання поведження з відходами”, “Правові засади імплементації Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС”, “Інституційне право ЄС”

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальна частина.

Тема 1. Поняття, предмет та система екологічного права Європейського Союзу (2 год.)

Історичні передумови формування права ЄС. Етапи формування екологічного права Європейського Союзу. Підходи до визначення європейського права та його співвідношення із поняттями “право Європейського союзу”, “право Європейського Співтовариства” та “право Європейських Співтовариств”. Поняття екологічного права ЄС. Структура та система права Європейського Союзу. Місце екологічного права в системі права ЄС. Система екологічного права ЄС..

Тема 2. Джерела екологічного права Європейського Союзу. (2 год.)

Джерела екологічного права ЄС- поняття та види. Первинні джерела екологічного права ЄС. Регламенти, директиви, рішення, як вторинні джерела екологічного права ЄС: загальна характеристика та основні риси.

Тема 3. Принципи екологічного права Європейського Союзу. (2 год.)

Принципи екологічного права ЄС. Застосування принципу субсидіарності в екологічному праві ЄС. Особливості нормотворчих процедур щодо прийняття еколого-правових норм. Сфера дії екологічного права ЄС. Принцип прямої дії законодавчих та нормативно-правових екологічних актів ЄС. Етапи формування та розвитку екологічної політики ЄС. Законодавче забезпечення екологічної політики ЄС. Основні цілі, пріоритети та принципи екологічної політики ЄС. Екологічні програми ЄС.

Тема 4. Інституційний механізм ЄС та його роль у розвитку та застосуванні екологічного права ЄС. (2 год.)

Компетенція органів ЄС у сфері охорони навколишнього середовища. Рада Європейського Союзу. Європейський Парламент. Європейська Комісія. Суд Європейських Співтовариств. Уповноважений з прав людини Європейського Союзу. Європейський інвестиційний банк. Спеціальні органи ЄС у сфері охорони навколишнього середовища. Європейське агентство з навколишнього середовища. Консультативні органи у сфері охорони навколишнього середовища.

Тема 5. Україна та Європейський Союз: правові засади співробітництва в сфері охорони навколишнього середовища та інтеграції. (2 год.)

Принципи та форми співробітництва Європейського Союзу із державами, що не є членами ЄС. Угода про співробітництво та партнерство між Україною та Європейськими Співтовариствами: загальна характеристика. Основні напрямки та пріоритети інтеграції України у ЄС. Екологічні пріоритети в процесі гармонізації законодавства України до законодавства ЄС. Правові засади адаптації екологічного законодавства України до законодавства ЄС.

Змістовий модуль 2.

Тема 6. Правове регулювання поведінки з відходами в ЄС (2 год.)

Правове регулювання поводження із специфічними категоріями відходів. Правове регулювання операцій поводження з відходами. Правове регулювання утилізації тПоняття відходів в праві ЄС.а видалення відходів. Правові засади співробітництва України та ЄС з питань поводження з відходами в контексті Угоди про Асоціацію 2014 р. Адаптація законодавства України до права ЄС усфері поводження з відходами.

Тема 7. Правове регулювання поводження з генетично-модифікованими організмами в ЄС. (2 год.)

Поняття генетично модифікованих організмів. Правове регулювання використання генетично-модифікованих організмів на універсальному рівні. Правове регулювання використання генетично-модифікованих організмів у вторинному праві ЄС.Правове регулювання поводження з генетично-модифікованими організмами відповідно до законодавства Україні

Тема 8. Проблеми відповідальності за порушення екологічного законодавства ЄС.

Підходи до визначення відповідальності за порушення екологічного законодавства ЄС.Поняття екологічного правопорушення за законодавством ЄС.Види юридичної відповідальності за порушення екологічного законодавства ЄС.Правові засади відповідальності держав-членів за недотримання та невиконання вимог екологічного законодавства ЄС.Еколого-правова відповідальність як засіб попередження та захисту від екологічної шкоди.Кримінальна відповідальність за екологічні злочини у законодавстві ЄС.Система юрисдикційного захисту екологічного права ЄС.Повноваження судових органів Європейських Співтовариств.

4. Структура навчальної дисципліни

№ п/п	ТЕМА	Кількість годин			
		Лекції	Семинарські заняття	Самостійна робота	Разом
Змістовний модуль 1					
1.	Поняття, предмет та система екологічного права Європейського Союзу	4	4	14	
2.	Джерела екологічного права Європейського Союзу	4	4	14	
3.	Принципи екологічного права Європейського Союзу	4	4	14	
4.	Інституційний механізм ЄС та його роль у розвитку та застосуванні екологічного права ЄС	4	4	14	

5.	Україна та Європейський Союз: правові засади співробітництва в сфері охорони навколишнього середовища та інтеграції.	4	4	16	
6.	Правове регулювання поводження з відходами в ЄС	4	4	16	
7.	Правове регулювання поводження з генетично-модифікованими організмами в ЄС.	4	4	14	
	Проблеми відповідальності за порушення екологічного законодавства ЄС.	4	4	14	
	Всього за 1 семестр:	32	32	116	180

5. Теми семінарських занять

Тема 1. ПОНЯТТЯ, ПРЕДМЕТ ТА СИСТЕМА ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

1. Загальна характеристика екологічних проблем у світі та країнах ЄС.
2. Екологічна політики ЄС.
3. Становлення та розвиток екологічного права ЄС.
4. Поняття та предмет екологічного права ЄС.
5. Система екологічного права ЄС.

Рекомендована література:

1. Екологічне право України: Академічний курс: підручник / [за заг. ред. Ю.С.Шемшученка]. – [2-е вид.]. – К: ТОВ «Видавництво “Юридична думка”», 2008. – 720с.
2. Екологічне право України: підручник / [за ред. А.П.Гетьмана і М.В.Шульги]. – Харків: Право, 2009. – 328 с.
3. Європейське право: право Європейського союзу: [підручник]: у 3 кн. / В.І.Муравйов, О.М.Шпакович, О.М.Лисенко, О.В.Святун; за заг. ред. В.І. Муравйова. – К.: Ін Юре, 2015 Кн.1: Інституційне право Європейського союзу. – 2015. – 312с.
4. М.М.Микієвич, Н.І,Андрусевич, Т.О.Будякова. Європейське право навколишнього

середовища. Навч. посібник / За ред. - Львів, 2004.- с.201.

Тема 2. ДЖЕРЕЛА ТА ПРИНЦИПИ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА ЄС

1. Поняття джерел екологічного права ЄС
2. Норми первинного права ЄС у сфері охорони навколишнього середовища
3. Норми вторинного права ЄС у сфері охорони навколишнього середовища
4. Рішення суду ЄС як джерело європейського права навколишнього середовища
5. Міжнародні договори ЄС у сфері охорони навколишнього середовища
6. Принципи екологічного права ЄС

Рекомендована література:

1. Maria Magdalene Kenig-Witkowska. Prawo srodowiska Unii Europejskiej. – Warszawa. – 2006
2. М.М.Микієвич, Н.І.Андрусевич, Т.О.Будякова. Європейське право навколишнього середовища. Навч. посібник / За ред. - Львів, 2004.
3. Ludwig Kramer. Environmental law. – 4 edition. – 2000.

Тема 3. ПРИНЦИПИ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА ЄС

1. Принципи екологічного права ЄС.
2. Застосування принципу субсидіарності в екологічному праві ЄС.
3. Особливості нормотворчих процедур щодо прийняття еколого-правових норм.
4. Принцип прямої дії законодавчих та нормативно-правових екологічних актів ЄС
5. Екологічні програми ЄС.

Рекомендована література:

1. Право Європейського Союзу. Загальна частина. Підр. Для студ. Вищих навч. закл. /Опришко В.Ф. Омельченко, Фастовець. –Київ, Нац. Екон. Ун-т. –2002.-С.
2. Європейський Союз. Консолідовані договори. –Київ, Вид-во “Port-Royal”.1999.-206с.
3. Микієвич М.М., Андрусевич Н.І., Будякова Т.О. Європейське право навколишнього середовища. Навчальний посібник.-Львів. 2004. – 256с.
4. М. Сенсі. Екологічне право ЄС. Л.Г.Заблоцька. Захист екологічних прав особи в праві ЄС. – Навчальний посібник. (Виданий в межах програми Tacis Європейського Союзу, проект “Правничі студії в Україні: Київ та окремі регіони.” Серія “Право ЄС.” Книга 15.) – К.: ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка, 2004.- 58с.

5. Муравйов В.І. Правові засади регулювання економічних відносин Європейського Союзу. Право Європейського Союзу. Загальна частина. Підр. Для студ. Вищих навч. закл. /Опришко В.Ф. Омельченко, Фастовець. –Київ, Нац. Екон. Ун-т. – 2002.-С.
6. Європейський Союз. Консолідовані договори. –Київ, Вид-во “Port-Royal”.1999.- 206с.
7. Довідник з Європейської екологічної політики. Автори: Нейл ЕммоттСалліМуллард, ХлоеНейлд. Інститут Європейської екологічної політики, Лондон. (Видано в рамках реалізації гранту Фонду Інституційного Розвитку Світового Банку 28281 – UA при сприянні Know-HowFund.), Червень 1997. – 68с.
8. Європейський Союз. Директиви Європейського Союзу: Довідник/Укл. Олесова І.Г. та ін. Пер. Головачова І.В., Латківський. За ред. Іванова. Львів: Леонорм,1998.
9. Татам Алан. Право Європейського Союзу: Підручник для студентів вищих навч. закладів / Пер.з англ. –К.: «Абрис», 1998. – 424с.
10. Андрейцев В.І. Концептуальні засади гармонізації екологічного законодавства України та Європейського Союзу.// Проблеми гармонізації законодавства України з міжнародним правом. Матеріали науково-практичної конференції. Жовтень 1998р. - С. 82-87.

Тема 4. ІНСТИТУЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У СФЕРІ ДОВКІЛЛЯ

1. Функції основних органів ЄС у сфері охорони навколишнього середовища
2. Європейське агентство з навколишнього середовища, як спеціальний орган ЄС у сфері охорони навколишнього середовища
3. Фінансові органи ЄС у сфері охорони навколишнього середовища на прикладі Європейського інвестиційного банку.
4. Консультативні органи та утворення ЄС у сфері охорони навколишнього середовища

Рекомендована література:

1. Грицаєнко Л.Л. Інституційний механізм Європейського Союзу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.11 «Міжнародне право» / Л.Л.Грицаєнко. – К., 2010. – 19с.
2. ГрицякІ.А. Право та інституції Європейського Союзу: [навч. посібник] / ГрицякІ.А. – К.: К.І.С., 2004. – 260с.

3. Maria Magdalene Kenig-Witkowska. Prawo srodowiska Unii Europejskiej. – Warszawa. – 2006
4. Jerzy Jendroska, Magdalena Bar. Prawo ochrony srodowiska/ Podrecznik. – Wroclaw. – 2005
5. М.М.Микієвич, Н.І.Андрусевич, Т.О.Будякова. Європейське право навколишнього середовища. Навч. посібник / За ред. - Львів, 2004.
6. Довгань В. М. Правовий статус Європейського Парламенту в системі органів Європейського Союзу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.11 «Міжнародне право» / В. М. Довгань. – К., 2006. – 20 с.

Тема 5. УКРАЇНА ТА ЄС: ПРАВОВІ ЗАСАДИ СПІВРОБІТНИЦТВА В ЕКОЛОГІЧНІЙ СФЕРІ

1. Угода про асоціацію між Україною та ЄС: загальна характеристика.
2. Правові засади адаптації екологічного законодавства України до законодавства ЄС.
3. Співпраця України та ЄС у сфері поводження з відходами

Рекомендована література:

1. Грицяк Н.В. Європейська інтеграція та демократичне врядування – основні пріоритети державної політики незалежної України / Н.В. Грицяк // Реформування системи державного управління та державної служби: теорія і практика: матеріали Наук.-практ. конф. за міжнар. участю, 22 жовтня 2010 р. / за наук. ред. В.С. Загорського, А.В. Ліпенцева. – Львів: Панорама, 2010. – Ч.1. – С.299–302.
2. Денисов В. Вхідження незалежної держави Україна в систему сучасного міжнародного правопорядку / В.Денисов // Право України. – 2012. – №4. – С.51–67.

Тема 6: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ ВІДПОВІДНО ДО ПРАВА ЄС

ЄС.

1. Правове регулювання поводження із специфічними категоріями відходів в
 2. Правове регулювання операцій поводження з відходами В ЄС.
 3. Правове регулювання утилізації та видалення відходів в ЄС.
4. Правове регулювання поводження з відходами відповідно до законодавства України.

Рекомендована література:

1. Бондар Л.О. Поняття відходів за законодавством України / Л.О. Бондар // Причорноморський екологічний бюлетень. – 2002. – №3. – С.87–90.
2. Будякова Т. Деякі питання поводження з відходами: огляд законодавства ЄС / Т. Будякова // Вісник екологічної адвокатури. – 2004. – №25. – С.8–20.
3. Буроменський М.В. Міжнародне право: [навч. посібник] / Буроменський М.В. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 336 с.
4. Валєєв Р.М. Міжнародне право. Особлива частина: [підручник для вузів] / Р.М. Валєєв, Г.І. Курдюков. – М.: Статут, 2010. – 624 с.
5. Гердеген М. Європейське право / Матіас Гердеген; [пер. з нім.; за ред. М.М. Микієвича]. – К.: К.І.С., 2008. – 528с.
6. Гетьман А.П. Екологічне право України / Гетьман А.П. – Харків: Право, 2013. – 432 с.

Тема 7: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОВОДЖЕННЯ З ГМО В ЄС

1. Поняття генетично модифікованих організмів.
2. Правове регулювання використання генетично-модифікованих організмів на універсальному рівні.
3. Правове регулювання використання генетично-модифікованих організмів у вторинному праві ЄС.
4. Правове регулювання поводження з генетично-модифікованими організмами відповідно до законодавства України

Рекомендована література:

1. Довідник з Європейської екологічної політики. Автори: Нейл

- Еммотт Саллі Муллард, Хлоє Нейлд. Інститут Європейської екологічної політики, Лондон. (Видано в рамках реалізації гранту Фонду Інституційного Розвитку Світового Банку 28281 – UA при сприянні Know-HowFund.), Червень 1997. – 68с.
2. Європейський Союз. Директиви Європейського Союзу: Довідник/Укл. Олесова І.Г. та ін. Пер. Головачова І.В., Латківський. За ред. Іванова. Львів: Леонорм, 1998.
 3. Татам Алан. Право Європейського Союзу: Підручник для студентів вищих навч. закладів / Пер. з англ. – К.: «Абрис», 1998. – 424с.
 4. Андрейцев В.І. Концептуальні засади гармонізації екологічного законодавства України та Європейського Союзу.// Проблеми гармонізації законодавства України з міжнародним правом. Матеріали науково-практичної конференції. Жовтень 1998р. - С. 82-87.
 5. Дмитрієв А.І., Муравйов В.І. Міжнародне публічне право. Навчальний посібник. – К.: ЮрінкомІнтер, 2000. – С. 472-531.
 6. Андрусевич Н. Огляд екологічного права Європейського Союзу// Вісник екологічної адвокатури. №21, 2003.
 7. Світова та європейська інтеграція: організаційні засади. Навч. посібник / За ред. д-ра іст. наук, проф. Я.Й. Малика, д-ра екон. наук, проф. М.З. Мальського.- Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2000. – юзу з третім країнами (теорія і практика). – К.: Академ-Прес, 2002. – С.298-385.
 8. Екологічне право : [підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] Е45 / за ред. А. П. Гетьмана. - Х.: Право, 2017. - 432 с.
 9. Екологічне право: Навч.-метод. комплекс / Укладач С.В. Губарев. – К.: Національна академія внутрішніх справ України, 2011. – 28 с.
 10. Екологічне право. Навчально-методичний посібник для студентів денної форми навчання / уклад. : А.П. Гетьман, С.В. Разметаєв, Г.В. Анісімова та ін.. – Х.: Нац.ун-т “Юрид. акад. України імені Ярослава Мудрого”, 2012. – 96 с.
 11. Екологічне право: підруч. / Нац. ун-т “Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого”; за ред.. А.П. Гетьмана. – Х.: Право, 2013. – 432 с.
 12. Екологічне право України. Особлива частина: навч. посібник / О.М. Шуміло (кер. авт. кол.), В.А. Зуєв, І.В. Бригадир та ін..- К.: Центр учб. л-ри, 2013. – 432 с.
 13. Екологічне право України : Начальний посібник / Упоряд. І. В. Тетарчук, Т. С. Дяків, Київ: Центр учбової літератури, 2017. 228 с.

ТЕМА 8. ПРОБЛЕМИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЄС.

1. Підходи до визначення відповідальності за порушення екологічного законодавства ЄС.
2. Поняття екологічного правопорушення за законодавством ЄС.
3. Види юридичної відповідальності за порушення екологічного законодавства ЄС.
4. Правові засади відповідальності держав-членів за недотримання та невиконання вимог екологічного законодавства ЄС.
5. Еколого-правова відповідальність як засіб попередження та захисту від екологічної шкоди.
6. Кримінальна відповідальність за екологічні злочини у законодавстві ЄС.
7. Система юрисдикційного захисту екологічного права ЄС.
8. Повноваження судових органів Європейських Співтовариств.

Рекомендована література:

1. Татам Алан. Право Європейського Союзу: Підручник для студентів вищих навч. закладів / Пер.з англ. –К.: «Абрис», 1998. – 424с.
2. Андрейцев В.І. Концептуальні засади гармонізації екологічного законодавства України та Європейського Союзу.// Проблеми гармонізації законодавства України з міжнародним правом. Матеріали науково-практичної конференції. Жовтень 1998р. - С. 82-87.
3. Дмитрієв А.І., Муравйов В.І. Міжнародне публічне право. Навчальний посібник. – К.: ЮрінкомІнтер, 2000. – С. 472-531.
4. Андрусевич Н. Огляд екологічного права Європейського Союзу// Вісник екологічної адвокатури. №21, 2003.

6. Питання для самоконтролю

1. Етапи формування екологічного права Європейського Союзу.
2. Підходи до визначення екологічного права Європейського Союзу.
3. Загальна характеристика та особливості предмету екологічного права ЄС.
4. Структура та система екологічного права Європейського Союзу.
5. Місце екологічного права в системі права ЄС.
6. Співвідношення екологічного права ЄС та внутрішньодержавного права.

7. Джерела екологічного права ЄС- поняття та види.
8. Первинні джерела екологічного права ЄС.
9. Регламенти, директиви, рішення як вторинні джерела екологічного права ЄС: загальна характеристика та основні риси.
10. Принципи екологічного права ЄС.
11. Застосування принципу субсидіарності в екологічному праві ЄС.
12. Особливості нормотворчих процедур щодо прийняття еколого-правових норм в ЄС.
13. Сфера дії екологічного права ЄС. Принцип прямої дії законодавчих та нормативно-правових екологічних актів ЄС.
14. Етапи формування та розвитку екологічної політики ЄС.
15. Законодавче забезпечення екологічної політики ЄС.
16. Основні цілі, пріоритети та принципи екологічної політики ЄС. Екологічні програми ЄС – загальна характеристика.
17. Компетенція органів ЄС у сфері охорони навколишнього середовища.
18. Рада Європейського Союзу. Європейський Парламент. Європейська Комісія. Суд Європейських Співтовариств. Уповноважений з прав людини Європейського Союзу. Європейський інвестиційний банк.
19. Спеціальні органи ЄС у сфері охорони навколишнього середовища. Європейське агентство з навколишнього середовища.
20. Допоміжні органи у сфері охорони навколишнього середовища.
21. Історія формування та закріплення екологічних прав у праві ЄС.
22. Право на сприятливе навколишнє середовище: невід’ємне право людини та принцип екологічного права ЄС.
23. Класифікація екологічних прав людини. Процесуальні екологічні права. Право на доступ до інформації. Право на участь у прийнятті рішень. Доступ до правосуддя.
24. Механізм захисту екологічних прав громадян ЄС як елемент механізму забезпечення екологічної політики ЄС.
25. Роль Європейського суду з прав людини у захисті екологічних прав громадян ЄС.
26. Правові засади співробітництва України та Європейського Союзу (за законодавством України та Європейського Союзу).
27. Принципи та форми співробітництва України та Європейського Союзу.
28. Правові засади адаптації та гармонізації екологічного законодавства України до законодавства ЄС.
29. Екологічні пріоритети в процесі гармонізації законодавства України до законодавства ЄС.
30. Проблеми інституційно-функціонального забезпечення процесу адаптації та гармонізації законодавства України до законодавства ЄС.
31. Принципи поводження з відходами встановлені в Рамковій Директиві ЄС. Поняття відходів та їх класифікація.
32. Система законодавства ЄС про поводження з відходами – загальна характеристика.
33. Правове регулювання поводження із небезпечними відходами.
34. Особливості правового регулювання діяльності, пов’язаної з окремими категоріями відходів (зокрема, поліхлорованими біфенілами (ПХБ) та поліхлорованими трифенілами (ПХТ); батарей та акумуляторів; відходів упаковки).
35. Вимоги щодо діяльності підприємств, що здійснюють утилізацію відходів, в тому числі їх захоронення.

36. Особливості транспортування, імпорту та експорту відходів в межах ЄС.
37. Класифікація хімічних речовин за законодавством ЄС. Система контролю за поводженням із хімічними речовинами. Тестування та інформування про нові хімічні речовини - як основні інструменти контролю за діяльністю пов'язаною із хімічними речовинами.
38. Вимоги до пакування та маркування небезпечних хімічних речовин. Вимоги щодо оцінки екологічного ризику діяльності, пов'язаної із небезпечними хімічними речовинами.
39. Обмеження збуту та використання деяких небезпечних відходів.
40. Вимоги до перевезення, експорту та імпорту небезпечних відходів.
41. Система контролю за використанням генетичномодифікованих організмів.
42. Правове регулювання поводження з ГМО.
43. Способи захисту екологічних прав громадян в Європейському Союзі.
44. Аналіз діяльності Комітету з питань навколишнього середовища, охорони здоров'я та споживчої політики (ENVI-Environment, Public Health and Food Safety)
45. Відповідальність за порушення європейського права навколишнього середовища
46. Правове регулювання якості води та захист водних ресурсів від забруднення в Європейському Союзі
47. Правове регулювання співробітництва Європейське агентство з навколишнього середовища (ЄАНС) та України на сучасному етапі
48. Правові засади співробітництва між Україною та деякими країнами-членами ЄС у сфері охорони навколишнього середовища
49. Правові основи співпраці ЄС та України у сфері охорони навколишнього середовища відповідно до Угоди про Асоціацію.
50. Аналіз особливостей міжнародно-правового режиму запобігання забруднення морського середовища

7. Методи навчання

У ході викладання навчальної дисципліни підлягають використанню методи, спрямовані на:

- формування у студентів інтересу до пізнавальної діяльності й відповідальності за навчальну працю;
- забезпечення мисленнєвої діяльності (індуктивного, дедуктивного, репродуктивного та пошукового характеру);
- а також методи, пов'язані із контролем за навчальною діяльністю студентів.

Серед методів навчання, зокрема, підлягають застосуванню наступні: розповідь, пояснення, бесіда, лекція, демонстрація, спостереження, обговорення, дослідницькі проекти, підготовка та презентація індивідуальної роботи.

8. Методи контролю

Поточний контроль:

- усне опитування; перевірка тестових завдань; перевірка модульних завдань;
- перевірка письмових (індивідуальних, практичних) робіт, конспектів.

Підсумковий контроль: залік

9. Розподіл балів, що присвоюються студенту

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Екологічне право ЄС» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань студентів включає: контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на семінарських заняттях із застосуванням таких засобів: усне, письмове або експрес-опитування, виконання тестових завдань, розв'язання практичних завдань. Протягом семестру студенти виконують завдання для самостійної роботи з наданої викладачем тематики з подальшою його презентацією.

При виконанні самостійної роботи студент зобов'язаний додержуватися правил щодо академічної доброчесності та безпосередньо недопущення плагіату.

При вивченні курсу «Екологічне право ЄС» студент може набрати максимум 100 балів. Максимальна кількість балів за усі види роботи студента, описані у таблиці.

Контроль семінарських занять	Тестовий контроль	Самостійна робота студента	Модульний контроль
= 40 балів	= 20 балів	= 15 балів	= 25 балів
За одне семінарське заняття студент може отримати максимум 5 балів . Усі бали за семінарські заняття сумуються в кінці вивчення даної навчальної дисципліни	Тести (кожне питання оцінюється в 1 бал) Усі бали за тести сумуються в кінці вивчення даної навчальної дисципліни	Полягає у виконанні студентом індивідуальних завдань:	

10. Шкала оцінювання: Університету, національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка ECTS	Визначення	За національною шкалою	
			Екзаменаційна оцінка, оцінка з диференційованого заліку	Залік
90 – 100	A	Відмінно	Відмінно	Зараховано
81-89	B	Дуже добре	Добре	
71-80	C	Добре		
61-70	D	Задовільно	Задовільно	
51-60	E	Достатньо		
0-50			Незадовільно	Незараховано

90-100 балів (відмінно) - виставляється студенту, який дав повну і правильну відповідь на всі питання, що базуються на знанні міжнародно-правових актів, національного законодавства, судової практики, наукової та спеціальної літератури. Виконав усі індивідуальні завдання.

81-89 балів (дуже добре) - виставляється студенту, який дав не цілком повну але правильну відповідь на всі питання, що базуються на знанні предмету. Виконав усі індивідуальні завдання.

71-80 балів (добре) - виставляється студенту, який дав повну і правильну відповідь, але не на всі питання, або відповідь не базується на всіх складових джерелах вивчення. Однак у підсумку його відповідь повинна базуватись не менше ніж на двох базових джерелах. Виконав усі індивідуальні завдання.

61-70 балів (задовільно) - виставляється студенту, який не дав вичерпної детальної відповіді на питання контрольних завдань і яка базується тільки на одному із рекомендованих джерел вивчення матеріалу. Виконав не усі індивідуальні завдання.

51-60 балів (достатньо) - виставляється студенту, який не дав вичерпної (достатньої) відповіді на питання контрольних завдань та не може назвати джерела інформації навчальної дисципліни. Виконав не усі індивідуальні завдання.

0-50 балів (незадовільно) - виставляється студенту, який виявив значні прогалини в знаннях основного навчального матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань, незнайомий з основною юридичною літературою з дисципліни. Виконав не усі індивідуальні завдання або взагалі нічого не зробив.

11. Рекомендована література

Законодавчі та нормативно-правові акти Європейського Союзу та України.

1. Директива Ради ЄС щодо комплексного контролю та попередження забруднення 96/61/ЄС від 24 вересня 1996 р.
2. Директива Ради ЄС щодо охорони вод від забруднення, спричиненого нітратами з сільськогосподарських джерел 91/676/ЄС від 12 грудня 1991 р.
3. Директива Ради ЄС стосовно якості прісних вод, які потребують захисту чи поліпшення для підтримання сприятливих умов для життя риби 78/659/ЄС від 18 липня 1978р.
4. Директива Ради ЄС стосовно якості води, призначеної для споживання населенням 80/778/ЄС від 15 липня 1980р.
5. Директива Ради ЄС стосовно охорони підземних вод від забруднення, спричиненого окремими небезпечними речовинами 80/68/ЄС від 17 грудня 1979 р.
6. Директива Ради ЄС стосовно забруднення , спричиненого окремими небезпечними речовинами , що скидаються у водне середовище Співтовариства (із змінами) 76/464/ЄС від 4 травня 1976р.

7. Директива Ради ЄС стосовно вимог до якості поверхневих вод, призначених для забору питної води в країнах-членах Співтовариства (із змінами) 75/440/ЄЕС від 16 червня 1975 р.
8. Директива Ради ЄС стосовно якості води, що використовується для купання (із змінами) 76/160/ЄЕС від 8 грудня 1975р.
9. Директива Ради ЄС щодо очистки стічних міських вод 91/271/ЄЕС від 21 травня 1991 року.
10. Директива Ради ЄС стосовно оцінки наслідків громадських та приватних проектів на навколишнє середовище 85/337/ЄЕС від 27 червня 1985 р.
11. Директива Ради ЄС про стримування великих аварій, пов'язаних із небезпечними речовинами 96/82/ЄЕС від 21 травня 1996 р.
12. Закон України від 21 листопада 2002 року № 228 – IV “Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства ЄС// Відомості Верховної Ради України. – 2003. - №3. -Ст.12.
14. Указ Президента України “Про забезпечення виконання Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами (Європейським Союзом) і вдосконалення механізму співробітництва з Європейськими Співтовариствами (Європейським Союзом) від 24 лютого 1998 р. № 148/98 //Бюлетень Міністерства юстиції України. - 2001. -№3.-С.55-57.
15. Указ Президента України “Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу“ № 615/98 від 11 червня 1998 року// Бюлетень Міністерства юстиції України. - 2001. -№3.-С.58-67.
16. Постанова Кабінету Міністрів України “Питання діяльності Української частини Комітету з питань співробітництва між Україною та Європейськими Співтовариствами (Європейським Союзом)” № 1074 від 13 липня 1998 року //Урядовий кур’єр.- 1998.- 23 липня.
17. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про Міжвідомчу координаційну раду з адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу”№1773 від 12 листопада 1998 року // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2001.- №3.- С.92-94.
18. Указ Президента України “Про заходи щодо вдосконалення нормотворчої діяльності

органів виконавчої влади” № 145/99 від 9 лютого 1999 року //Бюлетень Міністерства юстиції України. - 2001. -№3.- С.68-69.

19.Розпорядження Президента України “Про Перелік центральних органів виконавчої влади, відповідальних за здійснення завдань, визначених Стратегією інтеграції України до Європейського Союзу” №151/99-рп від 27 червня 1999 року (із змінами, внесеними згідно з Розпорядженням Президента № 240/2000-рп (240/2000-рп) від 06.04.2000)

//www.rada.kiev.ua/laws/pravo

20.Постанова Кабінету Міністрів України “Про Концепцію адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу” № 1496 від 16 серпня 1999 року// Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2001.-№3.- С.96-100.

21.Указ Президента України “Про Програму інтеграції України до Європейського Союзу” від 14 вересня 2000 року № 1072/2000 // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2001.- № 3. - С. 74.

22.Наказ Мініюсту України № 53/5 від 01 листопада 2000 року “Про затвердження Положення про Центр порівняльного права при Міністерстві юстиції України”

//www.rada.kiev.ua/laws/pravo

23.Постанова Кабінету Міністрів України ” Про затвердження плану дій щодо реалізації пріоритетних положень Програми інтеграції України до Європейського Союзу у 2001 році” № 345 від 10 квітня 2001 року// Офіційний вісник України. – 2001.№15. –Ст.650.

24.Постанова Кабінету Міністрів України “Про внесення змін до тимчасового регламенту Кабінету Міністрів України” № 39 від 10 січня 2002 року//www.rada.kiev.ua/laws/pravo

25.Спільна стратегія Європейського Союзу щодо України. Робочий план головної// Дорога в майбутнє – дорога в Європу. – К., 2000. С.53-58.

26. Резолюція Європейського Парламенту щодо спільної стратегії Європейського Союзу по відношенню до України від 15 березня 2001 року.

27. Указ Президента України “Питання Уповноваженого України з питань європейської інтеграції” від 26 листопада 2001 року №1147/2001 //Урядовий кур’єр. – 2001. - 5 грудня.

28. Указ Президента України ”Про Національну Раду з питань адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу” від 30 серпня 2000 року №1033/2000 // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2001.- № 3. - С. 70-73.

Рекомендована література:

11. Право Європейського Союзу. Загальна частина. Підр. Для студ. Вищих навч. закл. /Опришко В.Ф. Омельченко, Фастовець. –Київ, Нац. Екон. Ун-т. – 2002.-С.
12. Європейський Союз. Консолідовані договори. –Київ, Вид-во “Port-Royal”.1999.- 206с.
13. Микієвич М.М., Андрусевич Н.І., Будякова Т.О. Європейське право навколишнього середовища. Навчальний посібник.-Львів. 2004. – 256с.
14. М. Сенсі. Екологічне право ЄС. Л.Г.Заблоцька. Захистекологічних прав особи в праві ЄС. – Навчальний посібник. (Виданий в межах програми Tacis Європейського Союзу, проект “Правничі студії в Україні: Київ та окремі регіони.” Серія “Право ЄС.” Книга 15.) – К.: ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка, 2004.- 58с.
15. Муравйов В.І. Правові засади регулювання економічних відносин Європейського Союзу. Право Європейського Союзу. Загальна частина. Підр. Для студ. Вищих навч. закл. /Опришко В.Ф. Омельченко, Фастовець. –Київ, Нац. Екон. Ун-т. – 2002.-С.
16. Європейський Союз. Консолідовані договори. –Київ, Вид-во “Port-Royal”.1999.- 206с.
17. Довідник з Європейської екологічної політики. Автори: Нейл Еммотт Саллі Муллард, Хлоє Нейлд. Інститут Європейської екологічної політики, Лондон. (Видано в рамках реалізації гранту Фонду Інституційного Розвитку Світового Банку 28281 – UA при сприянні Know-How Fund.), Червень 1997. – 68с.
18. Європейський Союз. Директиви Європейського Союзу: Довідник/Укл. Олесова І.Г. та ін. Пер. Головачова І.В., Латківський. За ред. Іванова. Львів: Леонорм, 1998.
19. Татам Алан. Право Європейського Союзу: Підручник для студентів вищих навч. закладів / Пер. з англ. –К.: «Абрис», 1998. – 424с.
20. Андрейцев В.І. Концептуальні засади гармонізації екологічного законодавства України та Європейського Союзу.// Проблеми гармонізації законодавства України з міжнародним правом. Матеріали науково-практичної конференції. Жовтень 1998р. - С. 82-87.
21. Дмитрієв А.І., Муравйов В.І. Міжнародне публічне право. Навчальний посібник. – К.: ЮрінкомІнтер, 2000. – С. 472-531.
22. Андрусевич Н. Огляд екологічного права Європейського Союзу// Вісник екологічної адвокатури. №21, 2003.

23. Світова та європейська інтеграція: організаційні засади. Навч. посібник / За ред. д-ра іст. наук, проф. Я.Й.Малика, д-ра екон. Наук, проф. М.З.Мальського.- Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2000. –юзу з третімипкраїнами (теорія і практика). – К.: Академ-Прес, 2002. – С.298-385.

12. Інформаційні ресурси

www.europa.eu.int – сайт Європейського Союзу.

europa.eu.int/eur-lex/en – інтернет-сторінка по праву Європейського Союзу.

europa.eu.int/pjl/index-en.htm – описосновнихнапрямківдіяльності (політики) Європейського Союзу.

europa.eu.int/comm/index_en.htm – сторінткаКомісії ЄС.

eur-op.eu.int – Європейське агентство офіційнихпублікацій.

www.europarl.eu.int/sg/tree.en – Парламент Європейського Союзу.

ue.eu.int/en/summ.htm – Рада Європейського Союзу.

curia.eu.int/en – Суд ЄвропейськихСпівтовариств.

www.ecb.int – ЄвропейськийЦентральний Банк.

europa.eu.int/eur-lex/en/OJ. - сторінка з останніми номерами Офіційного журналу ЄвропейськихСпівтовариств.

www.edc.spb.ru – Європейськийдокументаційний центр.

www.aes.org.ru – АсоціаціяЄвропейськихдосліджень.

www.law.warwick.uk – Правова база “CELEX”.

scad.utdallas.edu – Сайт інформаційно-правовоїсистеми “SCAD”.

13. Методичне забезпечення

Методичні рекомендації щодо підготовки та оцінки кваліфікаційних робіт; Методичні вказівки до підготовки та оцінки курсових робіт; індивідуальні завдання; ситуаційні завдання (кейси); приклади виконання типових завдань та задач; комп'ютерні презентації; ілюстративні матеріали; каталоги інформаційних ресурсів Наукової бібліотеки Львівського національного університету імені Івана Франка, Львівської національної наукової бібліотеки ім. В.Стефаника та ін.